

ДИНАМІКА ВІКОВОЇ СТРУКТУРИ ТА РЕЙТИНГОВИХ КЛАСІВ ХВОРОБ У ЗАГАЛЬНІЙ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Рудень Василь Володимирович
академік НАНВО України,
академік МАНВО (Лондон, Великобританія),
доктор медичних наук, професор кафедри
громадського здоров'я ФПДО,
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького, м. Львів, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-6971-4891>

Вступ: Процес формування соціально-орієнтованої ринкової економіки в незалежній Україні скеровується, в першу чергу, на людину, її життя та здоров'я, що визнано конституційно найвищою соціальною цінністю.

Архіважливим у цьому є врахування стану захворюваності населення - як індикатора соціального та фізичного благополуччя населення країни, що доречно розглядати як критерій якості роботи практикуючого лікаря / медичної станови / діючої системи єдиної допомоги та громадського здоров'я, так і важливим чинником впливу на якість та ефективність трудових ресурсів у контексті економічного зростання та безпеки держави.

Мета дослідження. Науковий аналіз чисельності хвороб та рейтингових показників їх структури і поширеності серед населення України за період 1993-2017 роки з обґрунтуванням тенденцій у їх розвитку.

Матеріал і методи. Виконано епідеміологічне одномоментне суцільне наукове дослідження з використанням статистичних даних Центру медичної статистики МОЗ України та Держаної служби статистики України з їх зведенням та опрацюванням у електронних таблицях пакету Microsoft Office Excel 2016 з застосуванням ретроспективного, статистичного, абстрактного та графічного методів дослідження, а також методів викопіювання, дедуктивного освідомлення, структурно-логічного аналізу при врахуванні принципів системності.

Результати дослідження та їх обговорення. Розгляд статистичних відомостей щодо кількості зареєстрованих хвороб серед населення України аргументовано посвідчує (рис. 1) про зростання в 2017 році такого суспільного соціального явища – як загальна чисельність хвороб, що potwierджується отриманими даними абсолютного показника приросту ($A_{пр}$) - на +8963557 випадків та свідченнями коефіцієнту темпу приросту ($T_{пр}$) - на +14,1%, кількість яких становила $n=72689184$ хворобливих оказій [A00-T98] у зіставленні з даними базового 1993 року ($n=63725627$).

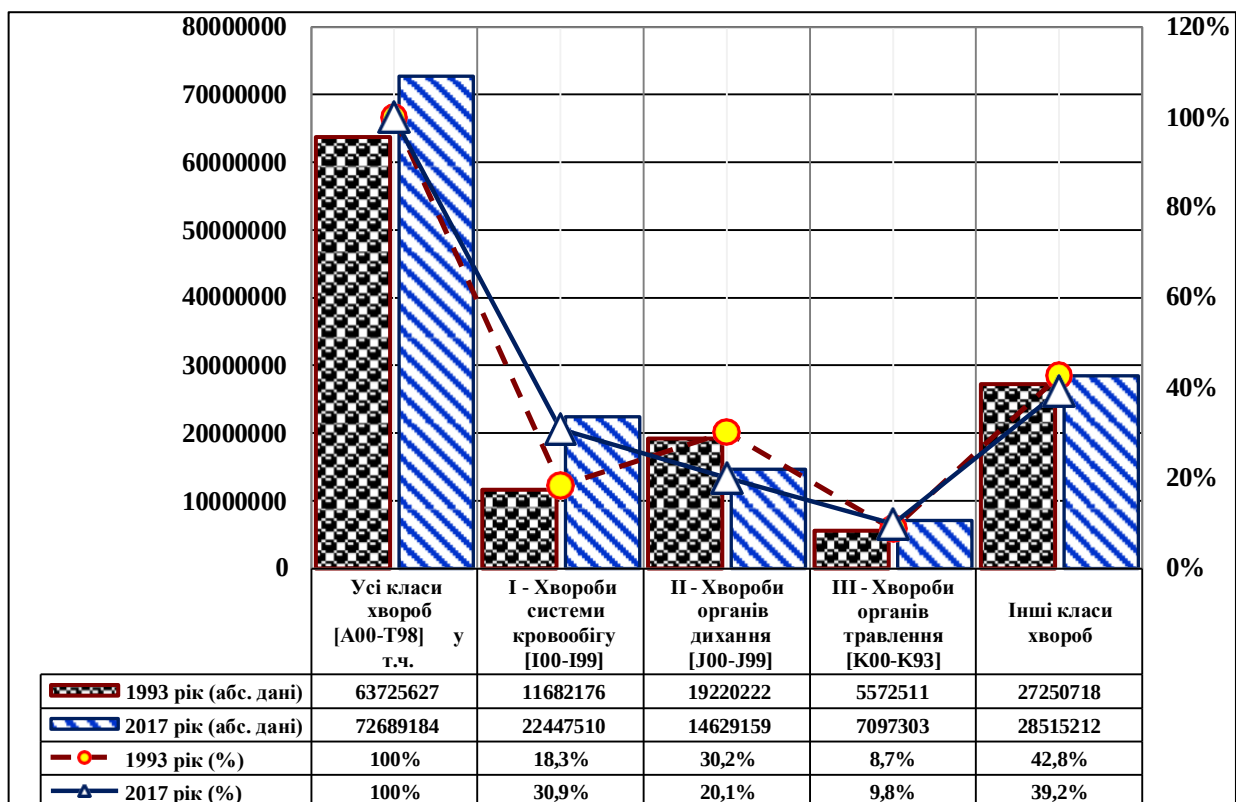
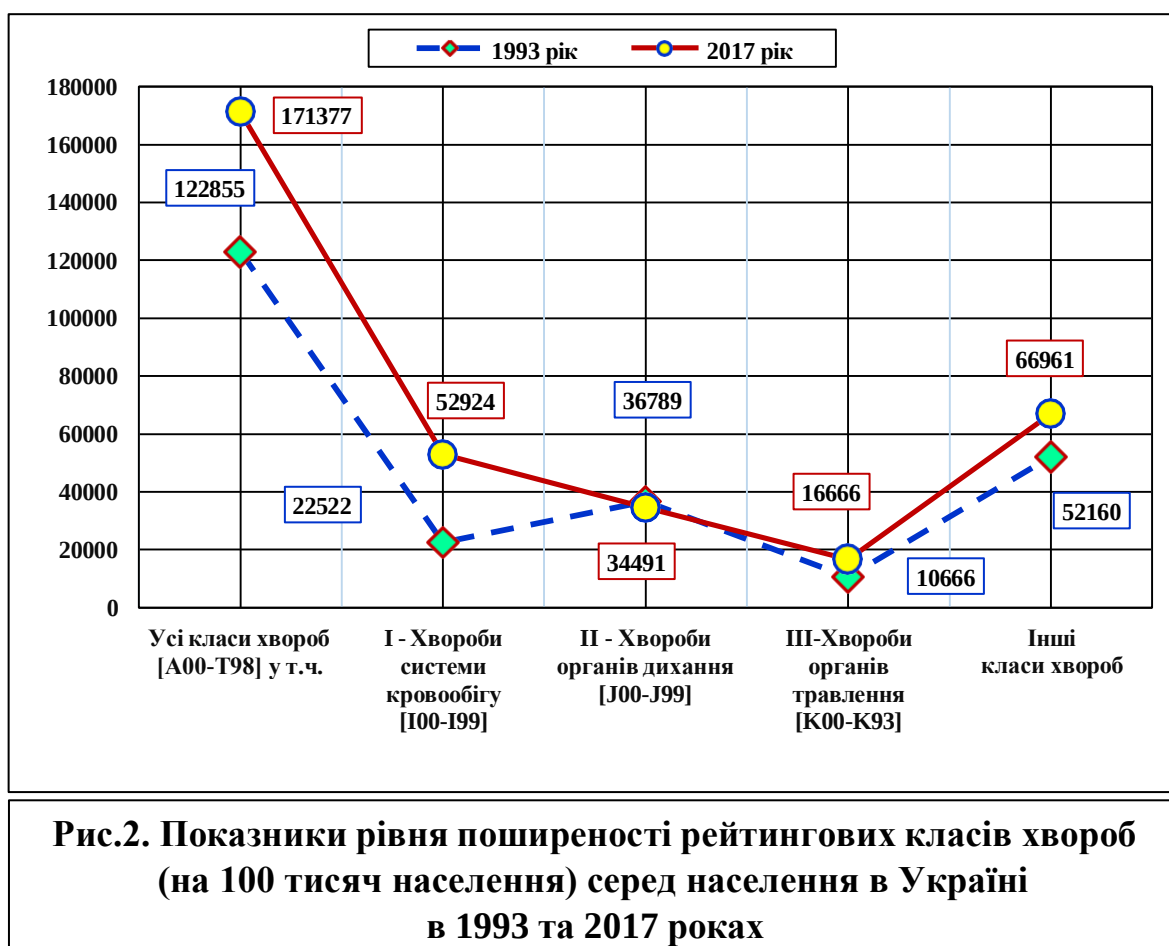

Рис.1. Дані про чисельність хвороб (абс. дані) та показники структури рейтингових класів хвороб (%) серед населення України в 1993 та 2017 роках

Встановлена тенденція до збільшення захворюваності поміж людності України в досліджуваному часовому просторі potwierджується також і показниками поширеності загального числа хвороб на 100 тисяч населення (рис.2), де рівень захворюваності в 2017 році складав $P=171377$ просантиміле (‰‰‰) проти $P=122855$ ‰‰‰ у 1993 року, що за даними показника $T_{пр}$ було більше на +39,5%.

Дослідженням проаналізована вікова структура захворілого населення в Україні. Так, у 1993 році серед дітей у віці до 14 років включно ($n=10915400$) діагностовані хвороби становили $P=23,0\%$ ($n=14653570$) при показнику їх поширеності $P=134246,8\text{‰}$, тоді як частка хвороб поміж дітей у віці 15-17 років ($n=2185600$) складала $P=3,5\%$ ($n=2202081$) з показником рівня за хворюваності $P=100754,1$ хвороб на 100 тисяч дітей даної вікової когорти, а доля захворювань у дорослих (18 років і>) хворих являла $P=73,5\%$ ($n=46869976$) від загального числа захворілого населення в даному році ($n=63725627$), при показнику поширеності хвороб $P=120894\text{‰}$ у віці 18 років і>.

У 2017 році частка хворих дітей (до 14 років) в загальній структурі захворюваності населення країни являла собою $P=15,1\%$ ($n= 10957496$), що було у відповідності до показника темпу убутку (T_{yb}) на $-34,4\%$ менше чим в 1993 році, про що і потверджує $A_{yb} = -3696074$. Рівень поширеності хвороб

серед населення вікової групи до 14 років ($n=6535536$) вказував на $P=167660,3\text{‰}$.

Доля недужних дітей (15-17 років) в досліджуваному 2017 році ($n=2352095$) хоча і становила $P=3,2\%$ від загального числа усіх хворих проти $3,5\%$ у 1993 році, проте за показником $A_{\text{пр}}$ число хвороб на $+150014$ було більшим у порівнянні з аналогічними даними 1993 року ($n=2202081$), при показнику поширеності в цьому році $P=217772,5\text{‰}$ у віці 15-17 років.

У загальній кількості хворих в 2017 році хворі, із числа дорослого населення (18 років і $>$) ($n=34799299$), обіймали $P=81,7\%$ ($n=59379593$), що за даними показника $T_{\text{пр}}$ було на $+11,1\%$ більше ($A_{\text{пр}}=+2509617$), у порівнянні з даними 1993 року ($n=46869976$). Рівень поширеності хвороб становив $P=170634,5$ випадків на 100 тисяч дорослого населення.

Аналіз загальної чисельності хвороб, облікованих в практичній охороні здоров'я згідно вимог «Міжнародної статистичної класифікації хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я Десятого перегляду» у розрізі класів, засвідчує, що перше рейтингове місце протягом досліджуваного періоду стійко обіймають хвороби системи кровообігу [I00-I99] (рис.1) з показником структури $P=18,3\%$ ($n=11682176$) від загального числа всіх зареєстрованих хвороб [A00-T98] у 1993 році ($n=63725627$) та $P=30,9\%$ ($n=22447510$) - у 2017 році, де число усіх класів хвороб [A00-T98] було рівним $n=72689184$ випадків.

Розвідками доведено, що клас хвороб системи кровообігу [I00-I99], у порівнянні з наявними даними 1993 року ($n=11682176$), в 2017 році ($n=22447510$) характеризується тенденцією до кількісного зростання серед населення країни у відповідності до показників $A_{\text{пр}}$ на $+10765334$ недуги та $T_{\text{пр}}$ - на $+92,2\%$.

Доведено, що показник поширеності хвороб першої позиції – класу системи кровообігу [I00-I99] серед населення України (рис. 2) за досліджуваний відрізок часу збільшився на $P=235,0\%$ і в ланцюговому 2017 році складав $P=52924$ захворювання на 100 тисяч населення в зіставленні з $P=22522\text{‰}$ у базовому 1993 році.

Другий оціночний ранг у загальній кількості хвороб серед людності України протягом аналізованого проміжку часу неподатливо посідають хвороби органів дихання [J00-J99], де показник питома вага цієї патології у 2017 році від спільного числа облікованих недугів ($n=72689184$) становив $P=20,1\%$ ($n=14629159$), тоді як у в 1993 році ($n=63725627$) ця ознака являла собою $P=30,2\%$ ($n=19220222$).

Не дивлячись на другу рейтингову позицію, власні дані показника структури хвороб органів дихання [J00-J99], за аналізований період, також мають схильність до зменшення на $P=-10,1\%$. Розбір числового виразу недугів досліджуваного класу [J00-J99], за окреслений науковою роботою відрізок часу, характеризується спрямуванням до його кількісного зменшення в 2017 році за показником T_{yb} на $-23,9\%$, при $A_{yb} = -4591063$ хвороб [J00-J99]. Встановлена тенденція до зменшення чисельності хвороб органів дихання [J00-J99] в Україні за проаналізований період науково доведена і підтверджується одержаними даними убутку показника поширеності патології даного класу [J00-J99] серед жителів держави на $P=-6,2\%$ в 2017 році ($P=34491\text{‰}_{0000}$), тоді як в опорному 1993 році рівень захворюваності хворобами органів дихання мав числовий вираз $P=36789$ випадків на 100 тисяч людності країни.

Третє, за величиною кількості зареєстрованих хвороб протягом досліджуваного часового періоду, місце стійко обіймає клас хвороб органів травлення [K00-K93], де показник частки патології класу хвороб [K00-K93] серед усіх захворювань в Україні в базисному 1993 році становив $P=8,7\%$ ($n=5572511$), тоді як у ланцюговому 2017 році доля досліджуваного числа хвороб [K00-K93] являла $P=9,8\%$ ($n=7097303$), що за показником T_{tp} було більшим на $+27,4\%$ ($A_{tp}=+1524792$) у зіставленні з даними постійної досліджуваної бази 1993 року.

Зростання числа патології органів травлення [K00-K93] підтверджується також показниками її поширеності серед населення України. Так, у 2017 році рівень захворюваності в країні становив $P=16666$ хвороб органів травлення на 100 тисяч населення, що було, згідно даних T_{tp} на $+56,3\%$ більше, чим у

фундаментальному 1993 році, де даний показник мав числовий вираз $P=10666 \text{ ‰}_{0000}$.

Дослідженням аргументовано і те, що узагальнена частка рейтингових перших трьох класів хвороб [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] у 2017 році становила $P=60,8\%$ ($n=44173972$) від загального числа захворювань ($n=72689184$), що було на $+7699063$ хвороб [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] більше ($T_{\text{пр}}=+21,1\%$), проти аналогічного сумарного показника структури [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] у $P=57,2\%$ ($n=36474909$) у базовому 1993 році.

Стосовно всіх інших класів хвороб [A00-B99], [C00-D48], [D50-D89], [E00-E90], [F00-F99], [G00-G99], [H00-H59], [H60-H95], [L00-L99], [M00-M99], [N00-N99], [O00-O99], [P00-P96], [Q00-Q99], [R00-R99], [S00-T98], [V01-Y98] (A00-H95; L00-Y98), зареєстрованих серед населення країни, необхідним є зазначити, що узагальнений показник їх долі від загальної кількості захворювань у 2017 році ($n=72689184$) мав числовий вираз $P=39,2\%$ ($n=28515212$), що було, згідно даних показника абсолютного спаду ($A_{\text{сп}}$) на $-5,6\%$ менше, чим у 1993 році, де він становив $P=42,8\%$ ($n=27250718$).

При тім, що показник структури інших хвороб (A00-H95; ..., L00-Y98), у даному випадку і характеризується рухом до спаду, проте, кількісний вираз даних класів хвороб (A00-H95; ..., L00-Y98) за аналізований період зріс, у відповідності до даних показника $T_{\text{пр}}$ на $+4,6\%$ або на $n=1264494$ випадків.

Про тенденцію до збільшення чисельності інших хвороб (A00-H95; ..., L00-Y98) серед людності країни в досліджуваний період потверджує і показник поширеності даної патології (A00-H95; ..., L00-Y98) в 2017 році $P=66961/100000$, проти $P=52160$ випадків інших хвороб (A00-H95; L00-Y98) на 100000 населення в 1993 році, що було, у відповідності до даних $T_{\text{пр}}$ на $+28,4\%$ більше, чим в базовому 1993 році.

Проте, насущним, поряд з встановленим неблагоприємним тягарем хвороб на стан громадського здоров'я населення України, є і те, що, власне, саме досліджуване середовище - населення України, де виникає і прогресує у своєму розвитку аналізоване природнє явище - хвороби, за окреслений

дослідженням відрізків часу, зменшилося на $P=-18,2\%$, або згідно $A_{\text{пр}}$ - на - 9455495 особи, і станом на 1.01.2017 року являло $n=42414905$ чоловік, тоді як в опорному 1993 році чисельність людності держави дорівнювала цифрі $n=51870400$ осіб.

Висновки 1). Наслідки аналізу переконливо засвідчують, що, не дивлячись на зменшення кількості населення в Україні в 2017 році ($n=42584542$) на $P=-18,5\%$ ($n=-9659594$) у порівнянні аналогічними даними 1993 року ($n=52244136$), загальне число хвороб за досліджуваний період зросло на $P=14,1\%$ ($n=+8963557$, при $P=171377\text{‰}_{0000}$) і у даному ланцюговому році облікованих недугів було $n=72689184$ випадків, тоді як у базовому 1993 році число зареєстрованої патології серед населення України становило $n=63725627$.

2). Доведено, що перші три рейтингові місця серед усіх зареєстрованих хвороб в аналізований часовий період стійко обіймають в 2017 році ($n=72689184$), з тенденціями до збільшення їх числового виразу, такі класи хвороб, як: системи кровообігу [I00-I99] ($n=22447510$, $P=30,9\%$, при $P=52924\text{‰}_{0000}$), що обіймають I-е рейтингове місце при $T_{\text{пр}}=+92,2\%$ та $A_{\text{пр}}=+10765334$, а також органи травлення [K00-K93] (III-я оціночна позиція) ($n=7097303$, $P=9,8\%$, при $P=16666\text{‰}_{0000}$), де $T_{\text{пр}}=+27,4\%$, при $A_{\text{пр}}=+1524792$, тоді як II-ий ранговий щабель з характеристикою до зниження неподатливо посідають органи дихання [J00-J99] ($n=14629159$, $P=20,1\%$, $P=34491\text{‰}_{0000}$), при $T_{\text{уб}}=-23,9\%$ та $A_{\text{уб}}=-4591063$.

3). Аргументовано, що узагальнена частка рейтингових перших трьох класів хвороб [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] у 2017 році становила $60,8\%$ ($n=44173972$) від загального числа захворювань ($n=72689184$), згідно $A_{\text{пр}}$ на $+7699063$ хвороб трьох рангів [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] була більшою ($T_{\text{пр}}=+21,1\%$), проти аналогічного сумарного показника структури аналізованих класів [J00-J99], [J00-J99], [K00-K93] у $57,2\%$ ($n=36474909$) у базовому 1993 році.

4). Встановлені результати (п.1, п.2, п.3) засвідчують про значний тягар на стан громадського здоров'я та дорослого населення зокрема, вірогідного

стійкого зростання як загальної кількості хвороб серед населення незалежної України, так і хвороб в розрізі окремих класів, що має прямий негативний вплив на стан соціально-економічне благополуччя суспільства, ресурсне забезпечення оборони та народно-господарського комплексу держави.

5). Отримані дані слугують підставою для органів системи охорони здоров'я різних рівнів управління в процесі реформування медичної допомоги до перегляду змісту стратегічного планування в медичній галузі, шляхом переходу в практичній охороні здоров'я у стані захворюваності з «лікувальної медицини» до «профілактичної парадигми», з акцентом на встановлення причинно-наслідкових зв'язків у виникненні / розвитку хвороб, що дозволило б мінімізувати механізми виникнення конкретної патології, так її наслідки серед населення України у контексті рекомендацій ВООЗ.